

Asia: VN/29084/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta luonnonsuojelulain muuttamiseksi - ennallistamissuunnitelma ja luonnonarvomarkkinoiden edistäminen

Lieventämishierarkiavelvoite ja luontoteko

Valitkaa alla olevista näkemyksenne mukainen vaihtoehto ja esittäkää sille perustelut lausunrossanne.

-

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Ilmari Räsänen säätiö sr

Lausunto luonnoksesta luonnonsuojelulain muuttamiseksi - ennallistamissuunnitelma ja luonnonarvomarkkinoiden edistäminen

(Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/29084/2024).

Lausunto 30.1.2026

Ilmari Räsänen säätiö kannattaa luonnonarvomarkkinoiden edistämiseksi esitettyjä luonnonsuojelulain muutoksia. Säätiö toimii parhaillaan Koneen Säätiön rahoittamassa ekologisten kompensatioiden edistämiseen pyrkivässä hankkeessa ja tässä edelläkävijän ominaisuudessa ja kokemuksiimme perustuen, esitämme myös muutamia lisäyksiä, tarkennuksia ja perusteluja.

11 Luku. Luonnonarvojen tuottaminen ja vapaaehtoinen ekologinen kompensatio

103 §. Luonnonarvojen tuottaminen.

Pykälän ensimmäisen momentin muutos siten, että siinä laajennettaisiin hyvittäville toimenpiteillä tuotettavien luonnonarvojen käyttötarkoitusta ekologisesta kompensatiosta luontotekoihin, kuten

yrittäjien ympäristövastuun osoittamiseen tai muuhun vapaaehtoiseen luonnonsuojelutoimintaan on erittäin kannatettava ja oleellisen tärkeä.

Merkittävä osa yrityksistä ja erityisesti edelläkävijäyrityksistä toimii aloilla, joilla suoran luontohaitan kohdentuminen tiettyyn paikkaan ja haitan määrä on vaikeaa tai mahdotonta mitata. Tällaisia aloja ovat esimerkiksi erilaiset digitaalisia palveluja ja ohjelmistoja tuottavat alat, pelintekijät ja alustatalouden yritykset. Luontoarvomarkkinan kehittymisen kannalta on erittäin tärkeää, että myös nämä alat pääsevät mukaan auttamaan luontokadon pysäyttämisessä. Yhtä lailla myös em. lisäyksen jälkeen on äärimmäisen tärkeää, että myös luontoteot voidaan mitata ja laskea ekologiseen kompensatioon kehitetyllä tieteellisesti pätevällä mittaristolla ja varmistetaan toimien lisäisyys ja pysyvyys. Näin voidaan välttää vapaaehtoisten hiilimarkkinoiden tuhoon johtanut uskottavuusongelma ja suoranaisia huijauksia myyneiden toimijoiden pääsy pilaamaan markkinan toimintaa.

Luonnonsuojelulain mukaisen lisäisten luonnonarvojen tuottamisen kautta on mahdollista saavuttaa win-win -tulos, jossa yritykset voivat, ostamalla luonnonarvoja ympäristövastuun osoittamiseen, samalla osaltaan toteuttaa Suomen ennallistamisasetuksen mukaisia

ennallistamisvelvoitteita.

Esitetty muutos lisää yksityisen rahoituksen saamista ennallistamisasetuksen ja myös muiden Suomen solmimien kansainvälisten sopimusten toteuttamiseen. Kuitenkin jatkossa on välttämätöntä saattaa vähintäänkin laajimmin luontokatoa aiheuttavat toimialat pakollisen ekologisen kompensatioon piiriin. Suomea koskee jo nyt ennallistamisasetuksen mukainen luonnon (luontotyyppien) heikentämiskielto. Toisin sanoen, jos jokin yritys tuottaa heikennystä, Suomen pitäisi valtiona kompensoida aiheutettu haitta siten, että kokonaisuutena luonnon tila ei heikkene. Valtiontaloudellisesti on täysin kestävämpiä ja kohtuutonta, että valtio joutuu maksamaan vahingot, joista hyödyn keräävät yksityiset toimijat. Aiheuttaja maksaa-periaatteen käyttöönotto on luontoheikennystenkin tapauksessa hyvin perusteltua. Käytännössä on siis täysin välttämätöntä säätää ekologinen kompensatio No Net Loss-periaatteen mukaisena pakolliseksi, vähintäänkin toimialoille, joilla eniten luontohaittaa aiheutetaan.

Toinen luonnonarvomarkkinan kehittymiseen ja erityisesti luontokadon torjuntaan liittyvä tärkeä tästä esityksestä puuttuva muutos on nk. suojelukorvauksen käytön tosiasiallinen mahdollistaminen. Nykyinen asetuksen mukainen laskentamalli ei käytännössä mahdollista luontoarvoiltaan arvokkaimpien alueiden hankkimista kompensatioon hyvitysalueeksi, koska alueet ovat kalliita ja niiden luonnontila on jo tällä hetkellä hyvä, eli ne eivät tuota laskennassa juurikaan lisäisiä, uusia luontoarvoja, eli laskentayksikön mukaisia luonnonarvohehtaareja. Tämä johtaa siihen, että eniten luontoarvoja sisältäviä alueita päätyy hävitettäväksi ja samaan aikaan heikommassa lähtötilassa olevia alueita otetaan ekologisen kompensatioon luontoarvojen tuottamiskohteeksi. Menettely ei ole parhaan tieteellisen tiedon mukainen, eikä luontokadon torjunnan näkökulmasta järkevä. Nykymalli ei myöskään toimi optimaalisesti esimerkiksi tilanteissa, joissa jonkin arvokkaan luontoalueen hävittämisen vaihtoehtona olisi yksityisen rahoituksen käyttäminen alueen suojeluun. Nyt tällaisia kiistakohteita ei voida ratkaista ekologisen kompensatioon avulla, vaikka se olisi kaikkien osapuolien kannalta erittäin toivottavaa. Esitämmekin siis, että em. lain- ja asetuksen kohtaa mietitään vielä uudelleen siten, että myös luontoarvoiltaan arvokkaimmat kohteet saadaan

käytännössäkin mukaan luonnonarvokauppaan ja siten tuotetaan toiminnalla kustannustehokkaimmin hyötyä luontokadon torjuntaan.

Ilmari Räsäsen säätiö sr kannattaa vahvasti hallituksen esityksen tavoitetta, eli luonnonarvomarkkinoiden kehittämistä Suomessa, laajentamalla voimassa olevan luonnonsuojelulain mukaisesti viranomaisen varmennuksella tuotettavien luonnonarvojen (luonnonarvohehtaareiden) käyttöä myös muuhun kuin heikennyksen hyvittämiseen, eli esimerkiksi yritysten luontoväittämien todentamiseen sekä yhteisöjen ja kansalaisten vapaaehtoiseen luonnon ennallistamistoimintaan. Samalla esitämme lakiuudistuksen yhteydessä toteutettavaksi em. lisäyksiä.

13 a §. Kansallinen ennallistamissuunnitelma

Ennallistamisasetuksen 15 artiklan mukaisen kansallisen ennallistamissuunnitelman tavoitteena on luoda luontoon kohdistuvista investoinneista julkisen rahoituksen rinnalle luotettava arvonnuloin moottori. Ekologinen kompensatio ja muu luontoarvomarkkinan toiminta luo taloudellista toimeliaisuutta ja uutta liiketoimintaa, ja samaan aikaan vähentää luontoon ja ilmastoon kohdistuvia haittoja. Vaikutukset ovat kaikille positiivisia. Tuotettavien luonnonarvojen vaihdannan mahdollistaminen lisää yksityisen rahoituksen saamista ennallistamisasetuksen täytäntöönpanoon. Tämä on tärkeää ja hyvin kannatettavaa. Ilmari Räsäsen säätiö kannattaa tavoitetta ja tukee esitettyjä muutoksia.

Samalla tässä yhteydessä kannattaisi mahdollistaa yksityisen rahoituksen saaminen myös aiempien valtionmaan suojelualueiden laajentamiseen. Keskeinen muutos olisi tuoda yksityinen rahoitus, eli ekologiset kompensatiot ja luonnonarvokauppa, osaksi myös kansallispuistojen laajentamista ja sen rahoitusta. Nykyisen luonnonsuojelulain mukaan kansallispuistoon liittyvä muun julkisoikeudellisen yhteisön kuin valtion (mm. kunnat ja seurakunnat) omistama alue voidaan yhteisön suostumuksella liittää kansallispuistoon (LAKI 9/23 § 60). Keskeinen muutettava kohta, jolla yksityinen rahoitus saataisiin mukaan myös kansallispuistojen laajentamiseen, on siis se, että muutetaan kohdan 9/23 § 60 muotoon: Kansallispuistoon liittyvä, muu kuin valtion omistama alue voidaan omistajan hakemuksesta liittää kansallispuistoon yksityismaan luonnonsuojelualueena. Tällöin valtion omistaman kansallispuistoalueen laajentaminen ja yhtenäisyyden parantaminen voitaisiin rahoittaa yksityissektorin rahoituksella, esimerkiksi ekologisen kompensatian kautta. Tämä lisäisi luontohyötyjen ohella myös mm. kansanterveydellisiä positiivisia vaikutuksia ja parantaisi luontomatkailuyrittävyyden edellytyksiä.

Kansallisen ennallistamissuunnitelman käsittelyn yhteydessä on myös syytä korostaa käytännön esille tuomaa erityispiirrettä, joka yleisesti ymmärretään väärin. Erilaisissa kannanotoissa väitetään, että laajamittainen soiden ennallistaminen vähentäisi puun tarjontaa markkinoille ja etenkin pidemmällä aikavälillä vähentäisi metsäsektorin arvoketjuun päätyvää puuntuotosta. Väite on väärä.

On näet niin, että erityisesti maan pohjoispuoliskossa jopa pääosa ojitetuista soista on puuntuotannollisesti niin heikkotuottoisia, että ensimmäisen hakkuukierroksen jälkeen alueiden uudistaminen ei ole metsätaloudellisesti kannattavaa (alueet ovat nk. passiivikohteita). Pääosin näiden tällä hetkellä kuitu- ja energiapuuta hitaasti kasvavien ojitusalueiden puustojen kasvu on joko pysähtynyt tai pysähtyy, ellei kunnostusojitukseen ja lannoitukseen investoida. Investoiminen puolestaan ei ole taloudellisesti kannattavaa, eikä ympäristöllisesti kestävää ja olisi myös ennallistamisasetuksen tavoitteiden vastaista. Käytännössä pienempien metsätilojen em. pienehkö puu on arvotonta tai hinta on hyvin alhainen, koska pienen puumäärän hakeminen hankalista olosuhteista ei ostajia tai korjaajia kiinnosta. Ennallistuksen suunnittelussa on mahdollista koota isompi yhteinen puukauppakokonaisuus, joka edesauttaa puun myyntiä ja nostaa omistajan saamaa tuloa. Samalla teollisuus saa puun, joka se ei nykyisellään suolta saa. Ja koska nämä alueet taloudellisesti kannattamattomina passiivikohteina joka tapauksessa jäisivät jatkossa metsätalouskäytön ulkopuolelle, ennallistaminen siis lisää puun saantia markkinoille, ei suinkaan vähennä sitä. Samalla syntyy uutta yrittäjyyttä suo-olosuhteisiin sopiviin koneketjuihin ja suunnitteluun yms., siis lisää työmahdollisuuksia erityisesti vaikean työttömyyden vaivaamille syrjäseuduille.

Ennallistamisasetuksen toteuttaminen laajamittaisesti siten, että päätetään valtion omistamien ojitettujen soiden täysimääräisestä, hyvin laajasta ennallistamisesta, loisi alkupanostuksen, joka johtaisi laajoihin positiivisiin dynaamisiin vaikutuksiin ja olisi valtiontaloudellisesti erittäin myönteistä. Samalla toteutettaisiin ennallistamisasetusta suoluonnon lisäksi myös vesistöissä, joiden tila paranisi, ja lisättäisiin Suomen metsien hiilinielua, koska kivennäismaalla sama puumäärä kasvaa moninkertaisella nopeudella ojitettujen soiden puiden heikkoon kasvuun verrattuna. Yksityissektori voi myös rahoittaa yksityismaiden ennallistamisen, mutta laajamittaisesti yksityisen rahan saaminen ennallistamisasetuksen toteuttamiseen vaatii välttämättä myös valtiolta toimia. Päätös valtionmaiden soiden ennallistamisesta antaisi selvän viestin, että toiminta on pitkäjänteistä ja kannatettavaa ja johtaisi yksityisen rahoituksen laajamittaisempaan saamiseen ennallistamisasetuksen toteutukseen.

Kokonaisuutena Ilmari Räsänen säätiö sr kannattaa esitettyjä ekologiseen kompensatioon ja luonnonarvokauppaan sekä kansalliseen ennallistamissuunnitelmaan liittyviä muutoksia. Samalla toivomme otettavan huomioon edellä esittämämme tarkentavat huomiot.

Halmeenpää Hanna
Ilmari Räsänen säätiö sr